

EMAIL: AROD@ARODPOLICIES.ORG

WWW.ARODPOLICIES.ORG

Erlend Larsen
Helse- og omsorgskomiteen

8. Januar 2018

VEDRØRENDE RUSPOLITISK REFORM OG GRUNNLOVSMESSIG FORANKRING

Kjære Erlend.

Det er nå flertall på Stortinget for rusreform og som NGO tar vi kontakt for å gi deg det best mulige utgangspunktet for veien videre.

Som et flertall av politikerne vet er det ikke lenger slik at nulltoleranse er en velfungerende politikk. I vestlig sammenheng har Norge og Sverige vært de siste til å tviholde på det narkotikafrie samfunns-idealet mens mer fremsynte land for lengst har gått vekk fra kriminalisering, uten at det har forverret status. Tvert om, viser det samlede bildet (1) at jo mer vi normaliserer relasjonen mellom rusbrukere og samfunn, desto mer forsvinner problembildet forbundet med misbruken, og (2) at jo mer vi bruker straffeapparatet mot brukere og distributører, desto verre er det for individ og samfunn.¹

Representantforslaget fra Emilie Enger Mehl, Kjersti Toppe og Geir Adelsten Iversen om en offentlig utgreiing (NOU) om norsk ruspolitikk oppstår mye på bakgrunn av dette bildet. Representantene skal, sånn sett, ha ros for å dytte på i en lenge tiltrengt retning, og det burde være enkelt nok å peke ut veien videre. Allikevel bærer forslaget preg av visse mangler, og når dere nå begynner å se dere om etter modeller å forfølge, vil vi på det sterkeste oppfordre til å begynne med menneskerettighetene.²

---

¹ Dette bildet har vært velkjent blant fagfolk i lengre tid. Levine og Reinerman sier mer om dette: "The policy that we have called punitive drug prohibition is rooted in the assumption that illicit drugs are so dangerous that most illicit drug users will likely become abusers or addicts. Ironically, much of the behavior cited to support this assumption stems from the mind sets and social settings of use that are shaped by punitive prohibition itself. By making drug users deviants, our laws marginalize them in deviant subcultures. In a kind of self-fulfilling prophecy, their contact with criminal worlds is maximized while the potentially moderating influences of "normal" society are minimized. Informal social controls, on the other hand, approach users as people who are full citizens of society and who have a self-interest in getting and using information about the risks of the drugs they use. Of course, self-regulating drug use and informal social controls are more likely among those who have balanced lives, who can look forward to a decent life in the future, and who therefore have some stake in conventional life and society. Just as marginalizing drug use into deviant subcultures increase the likelihood of abuse, so does socioeconomic marginalization increase the likelihood of . . . social settings that increase the likelihood of drug problems." Harry G. Levine & Craig Reinerman, *The Transition from Prohibition to Regulation: Lessons from Alcohol Policy for Drug Policy*, in Jefferson M. Fish (ed.), *How to Legalize Drugs*, Jason Aronson (1998) s. 289. For mer om dette, se også vedlegg.

² Når helsekomiteen i februar reiser på studietur til Portugal vil den finne at modellen langt på vei er en forbedring fra vår, men at landet ennå ikke har fått bukt på en sentral del av problembildet, hvilket vil si den sorte økonomien som forbudet genererer. Denne er så omfattende at den truer med å ødelegge styringsapparater og institusjoner vi som samfunn er avhengige av for at menneskerettighetene skal bli respektert, og Portugals problem er at de ennå ikke har tenkt prinsipielt

Prinsippene de bygger på er tross alt de samme som vi er konstitusjonsmessig forpliktet til å følge. Og fordi hundre års politikk på området viser at det egentlige problemet ikke er narkotikaondet, men snarere fiendebildet forbundet med det, blir det bare mer og mer relevant å se på forholdet mellom menneskerettighetene og ruspolitikken.

Det er jo først og fremst fiendebildet forbundet med “narkotika” som har preget samfunnsdebatten, og fordi dette har vært oppjustert til en kunstig størrelse har premissene til forbudstilhengerne fremstått overbevisende nok. Når det imidlertid, fra faglig hold, nærmer seg enstemmig opplest og vedtatt (1) at de illegale stoffene utgjør en mindre trussel enn det som er offisielt antatt; (2) at loven har vist seg lite egnet til å hankses med det reelle problembildet; og (3) at mindre inngripende metoder er mer hensiktsmessige, begynner det å bli på tide at også politikerne tar tegninga og gjør det ingen politikere før har gjort: kvalitetssjekker lovgivningen.

Våre tjenestemenn- og kvinner vil kanskje vanskelig tro det, men et tilbakeblikk viser at den politiske prosessen som ligger til grunn for det internasjonale avtaleverket har vært preget av moralsk panikk. *Ingen* statsaktører har noensinne sett nærmere på forholdet mellom de ruspolitiske konvensjonene og menneskerettskonvensjonene, og på nasjonalt nivå finner vi at grunnlovsmessige prinsipper ble reversert for å få lovgivningen igjennom.

Ettersom eksperimenteringen med nye rusmidler var vurdert som en trussel som truet med å utslette det etablerte samfunnet, ble frihetspresumpsjonen snudd på hodet og ingen tenkte på å overføre den fornuftsbaserte analyse som lå til grunn for alkoholpolitikken på disse.³ I andre land skjedde det samme, men i alle tilfeller har akademikere senere plukket fra hverandre troverdigheten til politikerne som fikk lovgivningen igjennom.

Det er med andre ord et uomtvistelig faktum at vår ruspolitikk bygger på en moralsk panikk, og den eneste måten å gjøre dette godt igjen er ved opprettelsen av en grunnlovskommisjon—en som skal se nærmere på premissene forbudslinjen bygger på og hvordan det ruspolitiske faktabildet forholder seg til statens menneskerettslige forpliktelser.

Det er altså her enhver fornuftsbasert prosess må begynne. Representantforslag 8:99 S bærer i så måte preg av viktige mangler, for stortingsrepresentantene bak den sier ingenting om dette viktige aspektet. Som forbudstilhengere flest ser de fortsatt narkotikaloven som solidaritet i praksis—og til tross for sine gode intensjoner viser de liten evne til å reflektere over problemstillinger som bruk og misbruk, tilbud og etterspørsel, eller med hvilken rett vi fratrar borgere autonomi i dette spørsmålet. Det synes imidlertid opplagt for oss at var det ikke for innflytelsen til et overdimensjonert fiendebilde ville ting fort sett annerledes ut, og vi oppfordrer derfor helse- og omsorgskomiteen spesielt—og politikere generelt—til å ta skrittet videre og revurdere selve premissene forbudsideologien bygger på.

---

på saken. Det ligger imidlertid i kortene at dette ikke er langt unna, og Norge gjør klokt i å ta problemet ved roten, snarere enn å forfølge halvveis-løsninger som på ingen måte kan sies å ivareta rettsstatens grunnprinsipper.

³ Professor i kriminologi, Nils Christie, beskriver det unaturlige ved bevisbyrden i narkotikapolitikken slik: “I den enkelte straffesak skal tvilen komme tiltalte til gode. Men i lovgivningsarbeidet mot stoffene blir all tvil vendt mot stoffene. Hvis tvil, lag strenge straffer. Legen blir den sentrale legitimeringsinstans—og pådriver—for å etablere et høyt nivå av tilsiktet pine overfor dem som måtte bruke disse stoffer ulovlig.” Christie & Bruun, *Den Gode Fiende* (1985) s. 131.

Internasjonalt finner vi at det blir stadig vanskeligere å snakke om ruspolitikk uten å gjøre dette. Så snart man begynner å tenke på rusbrukere som mennesker (og innrømmer de en stemme i debatten som de ikke før har hatt), så kommer nemlig spørsmålet om autonomi inn i bildet, og folk blir mindre og mindre sikre på at vi som samfunn har noen videre rett i å frarøve dem denne. For de av statens tjenestemenn som har identifisert seg med forbudslinjen kan dette oppleves meget truende, men allikevel sørger det ruspolitiske faktabildet for at vi mer og mer går fra en skadeorientert til en rettighetsorientert debatt.

Når det gjelder menneskerettighetsspørsmålet, så er det videre uomtvistelig at uavhengige, kompetente, og prinsipielt-orienterte analyser er det eneste som kan avklare dette. Som NGO har vi derfor, gjennom en årrekke, arbeidet for opprettelsen av en slik kommisjon som skal se nærmere på denne biten, men til tross for at det er statens oppgave å sørge for at problemstillingen blir forsvarlig avklart uteblir resultater.

Rent faktisk har vi dokumentert en manglende tjenestevillighet som er hårreisende. Gjennom vår korrespondanse med Helse- og omsorgsdepartementet, samt Justis- og beredskapsdepartementet, har vi erfart at den moralske panikken fortsatt veier så tungt at våre tjenestemenn ikke kan få seg til å tenke prinsipielt på problemstillingen. Den institusjonaliserte viljen til ignoranse fra ansvarshavende sin side har videre vært så konsekvent at Norge nå sliter med å ivareta sine folkerettslige forpliktelser, og vi finner det derfor gledelig at våre politikere nå, tilsynelatende, er i ferd med å åpne øynene for det som ettertiden vil se som et mørkt kapittel i norsk historie.

Det at dere ser dere om etter andre modeller enn nulltoleranse visjonen, sier nemlig ikke bare sitt om at denne har spilt fallitt. Det er også et tegn i tiden på at tabuer er i ferd med å svinne hen og at frykten for å ta det ruspolitiske faktabildet på alvor ikke lenger veier like tungt.

Vi håper, i denne sammenheng, at de nye taktene fra Stortinget bærer bud om sårt tiltrengt integritet i den politiske prosessen. Alt for lenge har forvirring fått råde, og når dere nå skal revurdere veien videre er det maktpåliggende at dere tar utgangspunkt i vår grunnlovtradisjons første prinsipper, idet bare dette kan sikre en fornuftsbasert og forsvarlig prosess. Rent faktisk, vil alt annet være i strid med deres konstitusjonelle ansvar, og vi oversender derfor, med dette, en informasjonspakke som er videre klargjørende.

Det første vedlegget er et brev til justisdepartementet hvor vi stiller ministeren fem spørsmål som den rettighetsorienterte debatten reiser. Det er disse som må kunne besvares til en uavhengig, upartisk, og kompetent kommisjons tilfredsstillelse om forbudslinjen skal kunne sies å være forenelig med konstitusjonelle hensyn, men i ti år har departementet motsatt seg opprettelsen av denne. Det er, som nevnt, statens oppgave å sørge for at det skjer, men allikevel forblir spørsmålene ubesvart.

Det neste vedlegget er den videre korrespondansen mellom AROD og justisdepartementet, hvor vi sier mer om fenomenet moralsk panikk og avstanden mellom grunnlovsmoralen og forbudsmoralen. Dette viser hvordan forbudet kan sies å være et resultat av det psykologiske fenomenet "scapegoating", samfunnets tendens til å gi dets svakeste grupperinger skylda for problemer vi har et kollektivt ansvar for å løse. Brevet er et resultat av at departementets tjenestemenn i lengre tid har sendt oss svar som avslører en meget anstrengt likegyldighet til folkerettslige implikasjoner—og vi påstår altså at narkotikaloven i dag består som følge av en kollektiv psykose, en som menneskerettsanalyser raskt vil avsløre.

Vedlegg tre, ARODs ansvarliggjøring av Justisministeren på konstitusjonelt grunnlag, sier mer om den saken, og vi har her en korrespondanse som ikke bare utfordrer etablerte sannheter, men som klargjør de konstitusjonelle hensyn som må tas når ruspolitikken skal vurderes.

Vi gjør oppmerksom på at Helseministeren har mottatt den samme korrespondansen, og at dessverre også han har sviktet sitt konstitusjonelle ansvar på området. Slik det står nå er derfor rettighetsbildet til rundt 200,000 nordmenn uavklart, og vi ber derfor om at du som politiker, gjennom interpellasjonsretten, representantforslag, eller på annen måte, sørger for at spørsmålene som den rettighetsorienterte debatten reiser blir tilfredsstillende besvart: Bare dette kan gi fremtidens ruspolitikk et godt nok fundament; bare dette kan sikre rettighetsbildet til landets befolkning; og bare dette kan gi vår nasjon en trygg folkerettslig forankring—og disse spørsmålene kan, som nevnt, bare bli forsvarlig behandlet av en uavhengig, upartisk, og kompetent kommisjon.

Vi ber deg derfor stå opp for denne. I realiteten er alt som skal til for å avsløre den moralske panikken som piner nasjonen én eneste tjenestemann/kvinne med integritet, og nå som dine overordnede har sviktet sitt ansvarsbilde blir det opp til deg å vise om din lojalitet til forbudslinjen overgår den til grunnloven. Det er nemlig så enkelt: Du kan enten velge å ta del i den samme seriekoblede ansvarsfraskrivelse som har gjort det mulig for lovgivningen å bestå, urørt av menneskerettighetenes lange arm, eller du kan gjøre en innsats som ettertiden vil huske deg for ved å sørge for at Norge anerkjenner sine menneskerettslige forpliktelser—også på det ruspolitiske området.

Uansett, så er det sikkert at du vil bli husket for ditt valg. Problemstillingens alvor tatt i betraktning, kan du være trygg på at ettertiden vil se deg enten som grunnlovsforsvarer eller landsforræder; vi unner deg ikke det siste, og for å gi deg ytterligere innsikt i problembildet mottar du derfor, i tillegg til dette, også en PDF av *To End a War* og *Constitutional Challenges to the Drug Law*. Disse bøkene inneholder den mest detaljerte juridiske behandlingen av problemstillingen så langt og viser hvordan narkotikalovene, enten de er norske, tyske, eller amerikanske, forbryter seg mot de samme menneskeretts/grunnlovsprinsippene.

Med dette er alt tilrettelagt for at du skal ta ditt konstitusjonelle ansvar på alvor. Vi regner med at informasjonen vil være tilstrekkelig til å klargjøre eventuelle spørsmål—og om det skulle være noe mer du lurer på vil vi være behjelpelige med hva vi kan. Enten du har motforestillinger eller ikke, er imidlertid ditt konstitusjonelle ansvar nå umulig å bestride; dette betyr at du nå befinner deg i den samme utsatte posisjon som Helseministeren og Justisministeren, og vi ser således frem til å høre fra deg så snart du har fått sett nærmere på problemstillingen.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in black ink that reads 'Roar Mikalsen'. The signature is fluid and cursive, with a long, sweeping underline.

Roar Mikalsen

Leder for AROD